Het eindexamen geschiedenis, de jonge docent en de eindexamenklas

Als jonge docent gaat er een wereld aan vakdidactische hulpmiddelen open als je in het onderwijs gaat. Helaas is dat niet direct het geval voor de jonge docent die in zijn of haar eerste of tweede schooljaar in de loopbaan te maken krijgt met een eindexamenklas. Ook al zijn er collega's die je hulp kunnen aanbieden wat betreft oefeningen voor de eindexamens geschiedenis, toch blijft zoiets nieuw als je zelf nog niet helemaal zeker bent van je vakdidactische kunnen of je kennis. Hierbij vijf tips die ik heb verzameld door mijn ervaring in mijn eerste jaar als docent waarbij ik lesgaf aan een 6 atheneumklas.

1. Oefen het hele jaar door examenvragen. Leerlingen moeten namelijk niet alleen voor hun eindexamen, maar zeker ook voor hun schoolexamens goed leren hoe je die examenvragen maakt. Let daarbij op:
    a. Vraagstelling: ga met de leerlingen klassikaal vragen behandelen. Ik heb de vragen via een beamer op het bord geprojecteerd en een leerling een stift gegeven om de belangrijkste woorden en zinsdelen te onderstrepen.
    b. Hierbij zijn woorden belangrijk als: verband, overeenkomst, verschil tussen, in hoeverre. Door dit soort woorden moeten leerlingen bijvoorbeeld een overweging of een vergelijking maken.
    c. Het gemakkelijkste van het klassikaal behandelen is dat de leerlingen niet voorbereid zijn en je daardoor de leerlingen hardop hoort denken. Als een leerling een fout antwoord geeft of op een verkeerde manier redeneert, kun je dit direct corrigeren. Dat is lastiger als de leerling de vraag al heeft gemaakt als huiswerk en zich tijdens de les niet meer kan herinneren hoe hij of zij op het antwoord is gekomen. Je kan natuurlijk andere leerlingen vragen of ze het eens zijn met de antwoorden die de leerling geeft.
    d. Laat de leerlingen in de les antwoord geven met een deel van de vraag in het antwoord. Het lijkt zo simpel, maar heel veel leerlingen vergeten het en raken daardoor soms het spoor bijster in het geven van het antwoord. Door een deel van de vraag te herhalen stuurt de leerling zichzelf al richting het goede antwoord.

2. Bespreek het huiswerk bij de lesmethode in de klas (één à twee vragen) zoals gebruikelijk, maar ken hierbij ook punten toe alsof het eindexamenvragen zijn. Leg hierbij uit waarom je een punt toekent. Wees streng, zodat de leerling zijn of haar best gaat doen om punten te sprokkelen en inziet hoe een antwoord geformuleerd is. Laat ze ook kort en bondig formuleren om zijsporen in de antwoorden te vermijden en altijd uitleggen waarom ze iets opschrijven. Behoorlijk wat vragen uit het eindexamen kennen twee punten toe, omdat een leerling zijn conclusie of antwoord moet uitleggen.

3. Gebruik oefeningen van de website van Kleio die gemaakt zijn voor de eindexamenonderwerpen. Leerlingen worden soms moe van het weer herhalen van eindexamenvragen uit voorgaande jaren, en leren dan meer van spelletjes die educatief verantwoord zijn. Zo heb ik leerlingen de oefening laten maken waarbij zij de levenslijn van Maurits van Oranje en Johan van Oldenbarnevelt moesten maken.

4. Geef een examentraining één of twee weken voor het eindexamen buiten school. Behandel hierbij bronnen en examenvragen, maar kijk vooral naar inzichtvragen. De leerlingen hebben na een jaar oefenen als het goed is heus de kennis wel in zich opgenomen, maar of zij de kennis goed kunnen toepassen en inzicht hebben in oorzaak-gevolg en chronologie, is alleen te toetsen door inzichtvragen te stellen. Nadeel is wel dat examentrainingen extra tijd kosten voor de docent en sommige docenten verweven het al in de lessen. Ik heb er goede ervaringen mee opgedaan, omdat leerlingen hierdoor de laatste puntjes op de "i" kunnen zetten en het idee hebben dat ze er alles aan hebben gedaan om te kunnen slagen. Daarnaast zijn er ook betaalde examentrainingen buiten school, zoals in Leiden, die de leerling ondersteunen.

5. En de laatste is een gouwe ouwe: laat de leerlingen een tijdbalk maken om geschiedenis te visualiseren. Vooral creatieve leerlingen met een cultuur&maatschappij-profiel zullen hier baat bij hebben, omdat zij meer gericht zijn op beeld en overzicht dan op lange lappen tekst met een taalgebruik dat zij weinig hanteren.

Deze vijf tips zijn wel gebaseerd op mijn ervaring en verschillen per docent, school en klas. Ik zou heel graag tips willen ontvangen over andere situaties of andere soort klassen.